

4. Музика О.А. Про поняття фінансової відповідальності / О.А. Музика // Проблеми пенітенціарної теорії та практики: щорічний бюлетень Київського університету внутрішніх справ. – 2004. – Вип. 9.

5. Липинский Д.А. Проблемы юридической ответственности. – СПб., 2003. – 385 с.

Бережна Т.О.

студентка,

Науковий керівник: Куш О.Є.

кандидат юридичних наук, доцент,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ЕКОНОМІКИ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Одним найважливіших інструментів державного управління у сфері економіки є регулювання цін. Він складає частину загальної державної політики, яка включає соціальний, гуманітарний, оборонний, екологічний та інші напрямки. Ціна відіграє значну роль в суспільстві, оскільки виробництво підпорядковується суспільним потребам, вираженим у формі платоспроможного попиту, а ціни стимулюють зниження витрат на виробництво і реалізацію товарів, запровадження досягнень науково-технічного прогресу, підвищення якості товарів тощо.

Незалежно від напряму, який обирає держава, її політика за своїми пріоритетами та характером повинна бути комплексною та охоплювати всі сфери життя суспільства. Навіть ті, хто визнає базисний характер економіки, не заперечують великого впливу на неї політичних, соціальних, моральних, духовних, психологічних та інших факторів [1, с. 128].

Державне регулювання цін відбувається, в першу чергу, шляхом встановлення та фіксування мінімальних та максимальних меж цін на товари чи послуги, а також через обмеження рентабельності. Цей процес регулюється низкою законодавчих актів, зокрема, ЗУ «Про природні монополії», ЗУ «Про захист економічної конкуренції», постановою КМУ «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)» від 25 грудня 1996 р. № 1548 (в ред. від 29.03.2017) та іншими актами, зокрема, тими, які деталізують порядок та особливості встановлення цін на конкретний об'єкт суспільних відносин.

Основним нормативно-правовим актом, за яким здійснюється державне регулювання цін є Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 21.06.2012 (в ред. від 24.06.2015). Законом регулюються відносини, що виникають у процесі формування, встановлення та застосування цін, яке здійснюється Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади, органами, що здійснюють державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, органами

місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання, які провадять діяльність на території України, а також здійснюється державний контроль (нагляд) та спостереження у сфері ціноутворення.

В Україні для регулювання цін на товари і послуги використовують методи прямого і непрямого регулювання. Метод прямого регулювання цін пов'язаний з адміністративним втручанням держави в діяльність суб'єктів господарювання. Воно, зазвичай, переважає на початковому етапі створення ринку, коли в економіці виникає кризова ситуація. Основними формами державного прямого регулювання є повне заморожування цін, в тому числі, на окремі товари, встановлення фіксованих цін та меж їх росту, встановлення граничної норми рентабельності та розмірів торговельних надбавок, декларування цін, встановлення рекомендованих та рівних цін. Вільні ціни встановлюються на всі види товарів, крім тих, за якими здійснюється державне регулювання. В Україні державні регульовані ціни встановлюються на товари, які суттєво впливають на загальний рівень та динаміку цін; товари і послуги, що мають соціальне значення; товари, що виробляються монополістами, тобто держава може обмежувати рівень торгових надбавок на соціально значимі види товарів, продовольчі товари першої необхідності. Граничні торговельні надбавки встановлюються на основі рішень Кабінету Міністрів України на товари, які входять до продовольчого кошика. На інші види товарів діють вільні торговельні надбавки, розмір яких визначають продавці. Крім регулювання максимальних цін, держава регулює також гранично мінімальні ціни.

Методи непрямого регулювання цін, навпаки, передбачають втручання держави в ціноутворення через використання сукупності способів, які дозволяють впливати на товарні пропозиції на ринку, рівень доходів населення, попит, регулювати податки. Це втручання може здійснюватися шляхом обмеження рівня ціни, запровадженням податкових платежів для вилучення частки доходів у виробників і споживачів або державною підтримкою цін через дотації. Методи непрямого регулювання виявляються в дії не на самі ціни, а на чинники, які впливають на ціноутворення. Вони переважають на етапі зрілого ринку, коли регульований потенціал ринкового механізму реалізується повністю. За допомогою цих методів держава не диктує порядок чи способи визначення цін, а лише регулює поведінку суб'єктів, які беруть участь у процесі ціноутворення. До основних непрямих методів регулювання цін належать застосування граничних нормативів рентабельності, зміна рівнів і диференціація ставок товарних податків, пільгове оподаткування та кредитування, диференціація ставок ввізного мита. Останнє впливає на практику ціноутворення на міжнародних ринках. Непряме регулювання цін в Україні здійснюється через податки.

Процес вільного ціноутворення в не конкурентному середовищі є причиною нестримного зростання цін і появи галопуючої інфляції [3, с. 20; 6, с. 61-63].

Основним суб'єктом, який реалізує державну політику регулювання цін є Кабінет Міністрів України, повноваження якого закріплені статтею 5 вищевказаного Закону. Так, на нього покладається визначення переліку

товарів, державні регульовані ціни на які затверджуються відповідними органами виконавчої влади, якщо інше не визначено законом [2].

Державне регулювання цін здійснюється Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади, державними колегіальними органами та органами місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень шляхом установлення обов'язкових для застосування суб'єктами господарювання фіксованих та граничних цін та нормативів рентабельності, розміру постачальницької винагороди та доплат, знижок (знижувальних коефіцієнтів), а також запровадження процедури декларування зміни та/або реєстрації ціни [2].

Першочергово регулюванню держави в Україні підлягають ціни на товари та послуги, які постачають підприємства державної власності, до них можна віднести: тарифи на залізничні перевезення, квартирна плата, комунально-побутові послуги тощо.

Від часу переходу України на ринкову економіку, держава з кожним роком намагається відступити від державної монополії на регулювання цін в Україні та дозволити ринку самостійно формувати попит та пропозицію на товари. За останні декілька років регулювання цін зазнало суттєвих змін. Так, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про реалізацію пілотного проекту щодо тимчасового обмеження застосування постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 р. № 1548 та постанови Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 р. № 1222» від 22.09.2016 № 656 держава припиняє свою участь у регулюванні цін на продукти харчування. Уряд вважає, що адміністративне регулювання цін у цій сфері неефективне, ціни на продукти, які штучно регулюються, ростуть в середньому на 20% швидше, ніж ціни на решту продуктів. Тобто, там, де ціни на продукти харчування регулюються, вони є вищими, ніж там, де вони не регулюються. Крім цього, в умовах вільної конкуренції бізнес змушений пропонувати кращу ціну і для цього зовсім не потрібне втручання держави. Навпаки – таке втручання приносить лише шкоду, воно спотворює конкуренцію, обмежує доступ на ринок, провокує зростання цін та створює можливості для зловживань, що в свою чергу спричинює ріст корупції в державі.

Основною причиною такого рішення є те, що регулювання цін у зазначеній сфері не виконує головного свого завдання – захисту соціально вразливих верств населення. Представники уряду запевняють, що пілотний проект дозволить наочно продемонструвати, що ринок тримає ціни відповідно до попиту, а не через примусове державне регулювання. Саме ж таке регулювання шкодить бізнесу.

Регулювання цін, на відміну від податків, є прямим втручанням у ринкові процеси і механізми, та може створювати передумови для таких негативних явищ, як дефіцит товару і затоварювання ринку, утворення тіньового ринку і тіньової ціни. З цієї причини держава повинна вдаватися до регулювання цін тільки в крайніх випадках [5].

Таким чином, державне регулювання цін – це гнучка виражена система заходів впливу на процеси ціноутворення, спрямована на забезпечення рівних економічних умов і стимулів для розвитку всіх форм власності, економічної самостійності підприємств і регіонів, збалансування ринку засобів

виробництва і предметів споживання, орієнтації цін внутрішнього ринку на рівень світових цін. Державна політика регулювання цін провадиться Кабінетом Міністрів України. Цей процес здійснюється може здійснюватися двома способами – шляхом прямого або непрямого втручання.

Список використаних джерел:

1. Державне регулювання економіки – Чистов: Державне регулювання цін та інфляція – Державне регулювання економіки: Навч. посібник / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін. – К.: КНЕУ, 2000. – 316 с.
2. Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 21.06.2012 (в ред. від 24.06.2015) № 5007-VI // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 19-20. – Ст.190.
3. Кухар І. І. Державне регулювання ціноутворення в Україні / І. І. Кухар // Науковий простір сучасної Європи: : зб. наук. праць «Логос». – травень 2016. – № 3. – С. 19-20.
4. Мамедова О. Ю. Вплив структури ринку на формування цінової політики / О. Ю. Мамедова // Науковий простір сучасної Європи: : зб. наук. праць «Логос». – травень 2016. – № 3. – С. 16-19.
5. Слупський Б. В., Малюська В. А., Форми та методи державного управління електроенергетичною галуззю / Б. В. Слупський, В. А. Малюська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12SBVUEG.pdf>. – 2.10.2013.
6. Третяк Г. С. Державне регулювання економіки та економічна політика : навч. Посіб. / Г. С. Третяк, К. М. Бліщук. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. – 128 с.

Веклич В.О.

*кандидат юридичних наук,
заступник завідувача кафедри,
Навчально-науковий Інститут права
імені князя Володимира Великого
Міжрегіональної академії управління персоналом*

КРИТИЧНИЙ РОЗГЛЯД ЗАУВАЖЕНЬ ОЛЕКСІЯ ХАШИМОВА ЩОДО МОЖЛИВИХ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СИСТЕМИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Ми так любимо джаз і червоне сухе – колір крові.
Де пластинку заїло, жорстоко зашкрябались ноти.
Ти помітив уже, які ми пусті й паперові?
Ти помітив уже, що цей світ сплело бісовим дротом?
Коли чуєш литаври десь віддально – може, це вибух?
Хто нам скаже, якого числа можна вийти із шахти?
Тільки прошу: дозвольте мені підірватись на мінах,
Надто страшно світанок зустріти між ворогами.
Софія Костицька [4]

Значне поширення корупції у наш час зумовлює необхідність знаходження дієвих шляхів щодо її подолання. Зокрема, С. П'ясецька-Устич відзначила: «розвиток тіньової економіки значною мірою визначається